

Geadresseerde

Nationale ombudsman
Antwoordnummer 10870
2501 WB Den Haag

Onderwerp

Klacht: stigmatisering door
berichtgeving OM

Datum

18 september 2024

Onze referentie

006C

Stichting PiLP

Keizersgracht 177
1016 DR Amsterdam

Contact

T +31(0)20 261 0191
M contact@pilp.nu
W pilp.nu

Contactpersoon

mr. M. B. Hendrickx

Geachte heer Van Zutphen,

Namens Stichting Sinti, Roma en Reizigers ("Stichting"), gevestigd te Den Haag, die ik als advocaat vertegenwoordig, wil ik een klacht indienen over onbehoorlijk handelen van het Openbaar Ministerie ("OM").

De Stichting heeft eerst bij het OM geklaagd op 13 februari 2024 (**Bijlage 1**). Het OM achtte de klacht van de Stichting niet gegrond (**Bijlage 2**). Ook na een nadere uiteenzetting van de klacht (**Bijlage 3**), bleef het OM bij diens standpunt (**Bijlage 4**).¹

De klacht is tweeledig. Ten eerste ziet de klacht op de ontkenning van het OM dat woonwagengewoners als bevolkingsgroep onder juridische begrip 'ras' vallen en als zodanig beschermd moeten worden tegen discriminatie. Ten tweede stelt de Stichting zich op het standpunt dat het OM onnodig de etniciteit van woonwagengewoners suggereert in een OM-nieuwsbericht en daarmee de groep stigmatiseert. Beide klachtonderdelen zet ik hieronder uiteen. Eerst bespreek ik kort antiziganisme en discriminatie van woonwagengewoners.

Antiziganisme en discriminatie

Roma, Sinti en Reizigers (hierna '**woonwagengewoners**') ondervinden in Nederland en in Europa discriminatie, segregatie en uitsluiting.² Zij zijn door de tijd heen veelvuldig geassocieerd met armoede en criminaliteit.³ Dit antiziganisme wordt in een recent rapport in opdracht van de Nationaal Coördinator tegen Racisme en Discriminatie als volgt beschreven:

"Met antiziganisme wordt stereotypering, stigmatisering en discriminatie van o.a. Roma, Sinti, Kale en Reizigers bedoeld. Hierdoor ontstaat een uniform en abject beeld van deze groepen. De groepen zijn vanuit een cultureel, linguïstisch en religieus oogpunt gezien zeer divers, maar hebben wel gemeen dat ze al eeuwenlang te lijden hebben onder uitsluiting en animositeit. De sterke vooroordelen over deze groepen, zoals een hoge mate van criminaliteit, het ontduiken van burgerlijke plichten of een werkschuwe mentaliteit zijn in het collectieve geheugen gesleten. Volgens politicoloog Aidan McGarry kan institutioneel antiziganisme verstaan worden als een irrationele angst met politieke middelen. Die middelen variëren van arbeidsmarktdiscriminatie en ruimtelijke concentratie (segregatie) tot ontrechting en vervolging. Ook in Nederland is institutioneel antiziganisme een

¹ Het OM heeft ook een verdagingsbericht gestuurd en de Stichting heeft het OM een herinnering gestuurd. Deze brieven heb ik niet als bijlage toegevoegd, maar kan ik desgewenst nasturen.

² In Nederland kwam dat onder andere tot uiting in het 'uitsterfbeleid' (nul-optiebeleid) of afbouwbeleid, dat is gericht op vermindering van het aantal woonwagenstandplaatsen en het 'normaliseren' van de leefwijze van woonwagengewoners, zie Ministerie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 'Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' (2 juli 2018). Denk ook aan de vervolging van Roma en Sinti tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook Reizigers werden door Nederlandse gemeenten naar de Westerbork gestuurd, maar de 'Arische' woonwagengewoners werden door Nazi-Duitsland teruggestuurd. Zie o.a. URL: <https://pointer.kro-ncrv.nl/zigeunerrazzia>

³ M. van Bochove & J. Burgers, 'Disciplining the Drifter - The Domestication of Travellers in the Netherlands', British Journal of Criminology 2010, afl. 50, p. 206-221, p. 210.

belangrijke verklaring voor het repressieve en wantrouwende handelen ten opzichte van woonwagenbewoners (en andere Roma-groepen).⁴

Ook op Europees niveau wordt de discriminatie van woonwagenbewoners in Nederland opgemerkt en bekritiseerd. Volgens de Europese Commissie inzake Racisme en Intolerantie ("ECRI") heeft de Nederlandse overheid vaak een negatieve houding bij de bevolkingsgroep en richt Nederlands beleid zich voornamelijk op veiligheidsmaatregelen en onvoldoende op het tegengaan van de marginalisatie en discriminatie die deze gemeenschappen ondervinden.⁵

Woonwagenbewoners dienen dan ook te worden beschermd tegen institutionele discriminatie en stigmatisering.⁶

I. Woonwagenbewoners vallen onder het juridische begrip 'ras'

Discriminatie op grond van ras is in meerdere internationale verdragen verboden. Bijvoorbeeld in artikel 1 lid 1 van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie ("IVUR"):

"In dit Verdrag wordt onder „rassendiscriminatie” verstaan elke vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur op grond van ras, huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming die ten doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, of op andere terreinen van het openbare leven, teniet te doen of aan te tasten, dan wel de tenietdoening of aantasting daarvan ten gevolge heeft."

Ook in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, EU Richtlijn Rassengelijkheid; de Grondwet en de Algemene Wet Gelijke Behandeling wordt rassendiscriminatie verboden.

Hoewel het OM toegeeft ook aan de discriminatieverboden in bovengenoemde verdragen, richtlijnen en wetten gebonden te zijn, geeft het aan niet aan die bepalingen te kunnen toetsen.⁷ De Stichting ziet niet waarom de bevoegdheid om te toetsen relevant zou zijn voor de manier waarop het OM nieuwsberichten naar buiten brengt. Bij dat handelen beoordeelt het OM immers niet het handelen van verdachten, maar gaat het om het eigen handelen van het OM. Het OM moet voor de nieuwsberichten dan ook bovengenoemde verdragen, richtlijnen en wetten in acht nemen.

Het OM geeft vervolgens aan zich voor de uitleg van het begrip 'ras' als bedoeld in artikel 137c(en verder) Wetboek van Strafrecht te baseren op het IVUR.⁸ Het OM ontkent dan dat woonwagenbewoners onder de beschermingsgrond 'ras'vallen, omdat bij woonwagenbewoners "sprake is van zodanige gemeenschappelijke kenmerken als

⁴ Dr. D. Teodorescu, Mr. F. de Vries, Mr. A. van Kan, 'Van uitsterf- naar uitstelbeleid: Woonwagenbewoner zoekt nog steeds standplaats', (maart 2024) In opdracht van het Bureau Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme ("NCDR"), Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p. 6. De conclusies uit dit onderzoek worden door de NCDR onderschreven, zie o.a. URL: <https://www.bureauncdr.nl/actueel/nieuws/2024/04/08/gemeenten-laten-roma-en-sinti-woonwagenbewoners-al-meer-dan-20-jaar-in-de-kou-staan>

⁵ Rapport van de ECRI (goedgekeurd op 20 juni 2013), Report on the Netherlands (Fourth Monitoring Cycle), CRI(2013)39 (ECRI-rapport 2013), par. 163-165.

⁶ Dit volgt uit het gelijkheidsbeginsel, het discriminatieverbod en het recht op privé-, familie- en gezinsleven zoals geformuleerd in o.a. het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie; het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens; Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming ("Richtlijn Rassengelijkheid"); de Grondwet en de Algemene Wet Gelijke Behandeling.

⁷ Bijlage 4, p. 2.

⁸ Bijlage 4, p. 2.

huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming dat zij daarom tot een bepaald ras gerekend zouden kunnen worden."⁹ Daarbij merkt het OM op dat "*het aantal woonwagbewoners in Nederland een veelvoud is van het aantal Roma en Sinti*".¹⁰ Deze opvatting van het OM is om meerdere redenen onjuist.

Zo doet de ontkenning van het OM, dat woonwagbewoners worden gediscrimineerd op grond van ras, onrecht aan de daadwerkelijk ervaren discriminatie door woonwagbewoners.¹¹

Ook lijkt het OM niet uit te gaan van het begrip 'ras' in juridische zin, waar het schrijft dat bij woonwagbewoners geen "*sprake is van zodanige gemeenschappelijke kenmerken als huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming dat zij daarom tot een bepaald ras gerekend zouden kunnen worden.*"¹² Het woord 'ras' in wet – en regelgeving moet niet worden begrepen in biologische zin, maar in juridische zin, en is daarin opgenomen omdat mensen verschillend worden behandeld (mede) vanwege hun vermeende ras – en dus ten onrechte. De gedachte dat er verschillende biologische rassen mensen zouden bestaan wordt op (inter)nationaal en Europees niveau verworpen.¹³ Alle mensen behoren tot hetzelfde ras: het menselijke ras.

Het standpunt van het OM is de Stichting verder niet helemaal duidelijk. Indien het OM in haar brief impliceert dat 'ras' gelijk is aan kleur, dan miskent het OM dat anti-ziganisme ook witte woonwagbewoners treft.¹⁴ Roma en Sinti ervaren, naast discriminatie vanwege hun leefvorm en cultuur, óók discriminatie vanwege hun uiterlijk of huidskleur. Maar Reizigers ervaren ook discriminatie vanwege hun leefvorm en culturele identiteit én bijvoorbeeld vanwege hun achternaam. Het platslaan van rassendiscriminatie van woonwagbewoners door enkel te kijken naar huidskleur is dan ook onjuist.¹⁵

Indien het OM meent dat er geen gemeenschappelijke kenmerken zijn, 'omdat' 'het aantal woonwagbewoners in Nederland een veelvoud is van het aantal Roma en Sinti' en er dus een veelvoud van culturele identiteiten bestaat, dan is dat ook onjuist. Ten eerste zijn er ook nog andere groepen woonwagbewoners in Nederland, zoals Reizigers en Kale. Ten tweede kennen deze groepen, ondanks hun culturele verschillen ook belangrijke overeenkomsten in hun culturele identiteit en leefvorm; waaronder het wonen in een woonwagen. Zij ervaren om die reden allen (institutionele) uitsluiting en discriminatie.

⁹ Bijlage 4, p. 2.

¹⁰ Bijlage 4, p. 2.

¹¹ Uit het onderzoek: EU Agency for Fundamental Rights (FRA), 'Roma and Travellers in six countries', 2020, p. 27, volgt dat 40% van de ondervraagde Sinti en Reizigers en 76% van de ondervraagde Roma in Nederland zich gediscrimineerd heeft gevoeld, vanwege het zijn van Roma of Reizigers (of Sinti), dus vanwege hun culturele identiteit.

¹² Bijlage 4, p. 2. Onderstreping door advocaat.

¹³ Zie bijv. EU Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming ("Richtlijn rassengelijkheid"), Preambule punt 6: "De Europese Unie verwerpt theorieën die het bestaan van verschillende menselijke rassen trachten aan te tonen. Het gebruik van het woord "ras" in deze richtlijn betekent geenszins dat dergelijke theorieën onderschreven worden." Zie bijv. ook Gerechtshof Den Haag, 4 september 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1606, r.o. 8.3, onder verwijzing naar o.a. : Kamerstukken II 1967-1968, 9724, nr. 3, p. 4-6; Handelingen p. 4349 (Stb. 1971,96).

¹⁴ NCDR rapport, supra noot 4; Declaration of the Committee of Ministers on the Rise of Anti-Gypsyism and Racist Violence against Roma in Europe' (Adopted by the Committee of Ministers on 1 February 2012 at the 1132nd meeting of the Ministers' Deputies), Decl(01/02/2012). In deze Declaratie wordt met Roma bedoeld: "*Roma, Sinti, Kale and related groups in Europe, including Travellers and the Eastern groups (Dom and Lom), and covers the wide diversity of the groups concerned, including persons who identify themselves as "Gypsies"*".

¹⁵ Vgl. O'Connell, 1997, Travellers in Ireland: an examination of discrimination and racism: a report from the Irish National Co-ordinating Committee for the European Year against Racism, Dublin: Irish National Co-ordinating Committee for the European Year against Racism, p. URL: <http://hdl.handle.net/10147/560348>

De onjuiste opvatting van het OM is ernstig, omdat het in dit geval leidt tot stigmatiserende berichtgeving over woonwagenbewoners (zie het volgende klachtonderdeel). Het is bovendien onnodig, omdat het al een uitgemaakte zaak is dat woonwagenbewoners in Nederland, vanwege hun te onderscheiden culturele identiteit, waarvan het wonen in een woonwagen een uiting is, als groep onder de beschermingsgrond 'ras' vallen:

- het Europese Hof voor de Rechten van de Mens ("EHRM") heeft meermaals overwogen dat Roma én Reizigers een specifieke achtergestelde en kwetsbare minderheid zijn geworden die daarom speciale bescherming nodig heeft;¹⁶
- het College voor de Rechten van de Mens ("CRM") komt steevast tot het oordeel dat onder het juridische begrip 'ras' vallen woonwagenbewoners, die zich van generatie op generatie als zodanig manifesteren en die zich beschouwen als een bevolkingsgroep met een van andere bevolkingsgroepen te onderscheiden cultuur, waaronder het wonen in een woonwagen;¹⁷ Het OM benoemt met betrekking tot de CRM oordelen dat ze "niet-bindend" en dat het CRM slechts "toetst aan gelijke behandelingswetgeving". Het OM miskent daarmee dat het CRM, net als het OM, het begrip 'ras' uitlegt overeenkomstig het IVUR en dat de oordelen van het CRM over discriminatie een zekere autoriteit hebben.
- de oordelen van het CRM en het EHRM worden gevolgd in de civiele rechtspraak.¹⁸
- De voorganger van het CRM, de Commissie Gelijke Behandeling overwoog al met betrekking tot de uitleg van het begrip 'ras' in het IVUR én in het Wetboek van Strafrecht:

"4.3. Allereerst rijst de vraag of woonwagenbewoners vallen onder het begrip ras zoals bedoeld in de AWGB. Ter beantwoording van deze vraag dient als richtlijn de totstandkomingsgeschiedenis van de goedkeuringswet van het Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie en van het daarop gebaseerde strafrechtelijk verbod van rassendiscriminatie van artikel 429 quater Wetboek van Strafrecht. Uit beide blijkt dat bij de vaststelling of er sprake is van onderscheid wegens ras aangeknoopt kan worden bij kenmerken die van fysieke, etnische, geografische, culturele, historische of godsdienstige aard zijn. Deze uitleg van het begrip ras leidt er toe dat bij de onderhavige beoordeling de samenhang van de groep in kwestie van belang is. Deze samenhang kan door gemeenschappelijke culturele en/of historische achtergronden worden bepaald. De Commissie heeft reeds eerder geoordeeld dat in beginsel onder het begrip ras ook een groep personen kan vallen die zich van generatie op generatie als woonwagenbewoners manifesteert en die zich beschouwt als een bevolkingsgroep met een van andere bevolkingsgroepen te onderscheiden cultuur. Dit temeer omdat woonwagenbewoners als behorend tot een bijzondere bevolkingsgroep door de omgeving veelal met vooroordeel en ongelijke behandeling tegemoet worden getreden."¹⁹ (onderstreping adv.)

¹⁶ Onder meer: EHRM 17 oktober 2013, appl.no. 27013/07 (*Winterstein/Frankrijk*).

¹⁷ Zie onder meer College voor de Rechten van de Mens 19 december 2014, Oordeel 2014-165 (gemeente Oss) par. 3.6-3.7; en 28 mei 2015, Oordeel 2015-61 (gemeente Vlaardingen) par. 3.4-3.5.

¹⁸ Zie o.a. Rechtbank Den Haag, 29 mei 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:7830, r.o. 4.1; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 juni 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1892, r.o. 6.4, 7;

Rechtbank Noord-Holland, 22 mei 2019, ECLI:NL:RBNHO:2019:4463, r.o. 2:

"Uit vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) volgt dat woonwagenbewoners een minderheidsgroep met een eigen culturele identiteit vormen. Deze identiteit wordt vooral gekenmerkt door het wonen in een woonwagen waarbij familieverbanden en onderlinge verbondenheid een belangrijke rol spelen. Op grond van artikel 8 EVRM hebben woonwagenbewoners recht op respect voor en eerbiediging van privéleven, hun familie- en gezinsleven en hun woning. Voorts dienen zij op grond van artikel 14 EVRM te worden gevrijwaard van discriminatie."

¹⁹ Commissie Gelijke Behandeling 7 juli 1999, Oordeelnummer 1999-65, par. 4.3.

- Ook volgens de Hoge Raad moet voor de vaststelling of er sprake is van discriminatie wegens ras worden aangeknoopt bij verschillende kenmerken, die van fysieke, etnische, geografische, culturele, historische of godsdienstige aard kunnen zijn, dit blijkt uit de geschiedenis van de totstandkoming van de Wet van 22 mei 1981, Stb. 306 tot wijziging van art. 429quater Sr.²⁰
- De positie van Roma, Sinti én Reizigers wordt besproken in rapportages van de ECRI en het VN-Comité tegen Rassendiscriminatie (CERD).²¹ Ook volgens het Comité van Ministers van de Raad van Europa moeten Reizigers, net als andere groepen woonwagenbewoners, beschermd worden tegen antiziganisme en discriminatie op grond van ras.²²
- De Nationale ombudsman neemt met betrekking tot woonwagenbewoners de 'culturele identiteit als mensenrecht' tot uitgangspunt.²³

De Stichting vindt het onbegrijpelijk en onbehoorlijk dat het OM aan dit alles voorbijgaat. De internationale en Europese verdragen die discriminatie op grond van ras verbieden en de uitleg daarvan door gezaghebbende instituten gelden ook voor het OM, juist ook vanwege diens publieke functie.²⁴ Ook kan het OM de oordelen en uitgangspunten van (inter)nationale rechters, het CRM en de Nationale ombudsman niet zomaar naast zich neerleggen. Het OM moet het discriminatieverbod in overeenstemming met internationale en nationale instanties interpreteren: woonwagenbewoners vallen onder discriminatiegrond 'ras' en moeten beschermd worden tegen rassendiscriminatie. Een ander standpunt is in strijd met het recht, onzorgvuldig en onbehoorlijk.

Concluderend verzoekt de Stichting dat het OM het begrip 'ras' zo uitlegt dat woonwagenbewoners hieronder vallen, conform de interpretatie van de discriminatiegrond door gezaghebbende internationale en nationale instituten.

II. Ras onnodig gesuggereerd in OM-nieuwsbericht

In het nieuwsbericht (Bijlage 5) getiteld [REDACTED] op de website van het OM wordt tweemaal het woonwagenkamp aan [REDACTED] te [REDACTED] genoemd:

"Uit chatberichten blijkt dat een groep verdachten zich vanuit een woonwagenkamp aan [REDACTED] i [REDACTED] bezighoudt met de handel in drugs en witwassen." (...)

"Op [REDACTED] doet het arrestatieteam van de politie een inval op het kamp aan [REDACTED] een woonwagen in [REDACTED] en een huis in [REDACTED]"²⁵

²⁰ Hoge Raad 13 juni 2000 ECLI:NL:HR:2000:AA6191; vgl. Kamerstukken II 1980-1981, 16 115, nr. 5, blz. 5.

²¹ Zie o.a. ECRI (12 februari 2008). Third report on the Netherlands, CRI(2008)3; ECRI (20 juni 2013). Report on the Netherlands (Fourth Monitoring Cycle), CRI(2013)39; CERD (27 augustus 2015), Concluding observations on the Nineteenth to Twenty-First Periodic Report of the Netherlands, UN Doc CERD/C/NLD/CO/19-21.

²² Committee of Ministers to member States (17 October 2017), 'Recommendation on improving access to justice for Roma and Travellers in Europe', CM/Rec(2017)10; 'Declaration of the Committee of Ministers on the Rise of Anti-Gypsyism and Racist Violence against Roma in Europe' (Adopted by the Committee of Ministers on 1 February 2012 at the 1132nd meeting of the Ministers' Deputies), Decl(01/02/2012). In deze Declaratie wordt met Roma bedoeld: "Roma, Sinti, Kale and related groups in Europe, including Travellers and the Eastern groups (Dom and Lom), and covers the wide diversity of the groups concerned, including persons who identify themselves as "Gypsies"

²³ Zie o.a. Nationale ombudsman, 'Woonwagenbewoner zoekt standplaats: Een onderzoek naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagenbewoners', 17 mei 2017, nr. 2017/060.

²⁴ Onder meer het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie; het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens; Richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming.

²⁵ Zie Bijlage 5.

In haar klacht aan het OM schrijft de Stichting het volgende:

“Volgens de Stichting draagt het noemen van het woonwagenkamp aan [REDACTED] bij aan de stigmatisering van woonwagenbewoners in het algemeen, en meer in het bijzonder van de bewoners van het kamp aa [REDACTED]. Het benoemen van het woonwagenkamp draagt bij aan het onterechte vooroordeel dat alle woonwagenbewoners criminelen zijn.

Het OM zou, gezien de beschermde status van woonwagenbewoners, zeer zorgvuldig moeten overwegen of het noodzakelijk en functioneel is in relatie tot de tegen de verdachten gerichte verdenking om (een deel van) de omgeving te benoemen waar de criminele activiteit plaatsvond. Bekend maken dat de handel vanuit een woonwagenkamp plaatsvond en dat er op het kamp een inval is gedaan, duidt erop dat de verdachten woonwagenbewoners zijn. Indirect wordt daarmee verwezen naar hun ras of etniciteit.

Het onnodig noemen van een woonwagen(kamp) is vergelijkbaar met het onnodig benoemen dat een verdachte een keppeltje of een hoofddoek draagt, waardoor de religie van een verdachte bekend wordt. Of met het onnodig benoemen dat een verdachte lid is van de Turks Culturele Vereniging, waardoor diens etniciteit bekend wordt. Door het noemen van een dergelijk kenmerk, wordt een causaliteit gesuggereerd tussen de criminele activiteit en dat kenmerk, terwijl die causaliteit in zijn algemeenheid niet bestaat. Daarom zou het beter, zuiverder en minder stigmatiserend zijn om de onnodige verwijzingen naar woonwagens en het kamp in de berichtgeving weg te laten.

De Stichting ziet ook niet in waarom het relevant zou zijn om te benoemen dat vanuit een woonwagenkamp werd geopereerd en zelfs die woonwagenlocatie bij naam te noemen. Dit is volgens de Stichting niet noodzakelijk en functioneel in relatie tot de verdenking. Het geeft ook geen beter begrip van de feiten en omstandigheden waarover is bericht.²⁶ Er had ook volstaan kunnen worden met het noemen van de straat, of de wijk. Door het noemen van het kamp wordt het ras (woonwagenbewoner) van de verdachten gesuggereerd, wat stigmatiserend werkt.

Ook het benoemen dat er een inval is gedaan bij het woonwagenkamp aa [REDACTED] en een woonwagen in [REDACTED] werkt stigmatisering in de hand. Dat er tegelijkertijd ook wordt genoemd dat er een inval is gedaan in een woning in [REDACTED] doet aan het voorgaande niet af. Immers, een woning zegt niets over het ras van de bewoners. Het stadsdeel [REDACTED] kent bovendien met 18840 inwoners een enorme diversiteit aan mensen.

Het OM heeft de juridische plicht om de woonwagengemeenschap niet te stigmatiseren. Gezien de vooroordelen over woonwagenbewoners en criminaliteit en de discriminatie die zij – ook vanuit de overheid – ervaren, is het extra pijnlijk als het OM onnodig (kenmerken van) het ras of de etniciteit van een verdachte benoemt. Of als het OM alle niet-verdachte medebewoners van een woonwagenkamp in haar berichtgeving betreft. Dat is stigmatiserend, niet noodzakelijk en niet proportioneel.

De woordkeuze in de berichtgeving van het OM wordt bovendien overgenomen door de media. Zo kopt het A [REDACTED]

²⁷ en [REDACTED]

²⁸.

Dergelijke berichten, die voortkomen uit de initiële woordkeuze van het OM, versterken de stigmatisering en discriminatie van woonwagenbewoners nog meer.²⁹

Het OM heeft in diens eerste reactie aangegeven dat bij het voorlichting geven over de aanpak en preventie van criminaliteit en over de strafrechtspleging, het uitgangspunt is

²⁶ Vgl. [Leidraad versie 2021](#), Raad voor de Journalistiek: “In publicaties worden de etnische afkomst, nationaliteit, ras, religie en seksuele geaardheid van groepen en personen alleen dan vermeld wanneer dit nodig wordt geacht voor een goed begrip van de feiten en omstandigheden waarover wordt bericht.”

²⁷ Zie: [https://www.\[REDACTED\]](https://www.[REDACTED])

²⁸ Zie: [https://www.\[REDACTED\]](https://www.[REDACTED])

²⁹ Bijlage 1.

“dat niet meer informatie wordt verstrekt dan noodzakelijk is voor het verwezenlijken van het belang dat is gediend met openbaarmaking”.³⁰ Dat belang bestaat volgens het OM uit het informeren van de samenleving over “de manier waarop uitvoering wordt gegeven aan taken in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde” en het afleggen van publiekelijk verantwoording door het OM.³¹ Daarbij zegt het OM in alle gevallen zorgvuldig te toetsen dat de berichtgeving niet leidt tot stigmatisering van bepaalde bevolkingsgroepen.

Het OM geeft verder aan dat het met het nieuwsbericht binnen de kaders van de Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2020A004) (“Aanwijzing”) is gebleven, omdat het nieuwsbericht functioneel en proportioneel wordt geacht om “op transparante wijze voorlichting te geven aan het publiek”.³²

In de nadere uiteenzetting van de klacht zette de Stichting in reactie op het OM uiteen waarom het OM niet binnen de kaders van de Aanwijzing is gebleven:

“Ten eerste staat in de Aanwijzing dat bij informatie met betrekking tot ras van de verdachte sprake is van bijzondere persoonsgegevens in de zin van artikel 9 van de AVG en de Uitvoeringswet AVG. Dergelijke informatie mag uitsluitend openbaar gemaakt worden als de betrokkene daar uitdrukkelijke toestemming voor heeft gegeven of als de persoonsgegevens kennelijk al door betrokkene openbaar zijn gemaakt. Bekend maken dat de handel vanuit een woonwagenkamp plaatsvond en dat er op het kamp een inval is gedaan, duidt erop dat de verdachten woonwagenbewoners zijn. Indirect wordt daarmee verwezen naar hun ras. Informatie met betrekking tot het ras van de verdachte – het zijn van woonwagenbewoner – mag alleen met diens toestemming worden geopenbaard. De Stichting betwijfelt dat daar bij het persbericht sprake van is geweest.

Ten tweede is het niet noodzakelijk voor de informatievoorziening en het geven van voorlichting over het optreden van de opsporingsdiensten en het OM om het woonwagenkamp of de woonwagen te benoemen. Voor dat doel volstaat het noemen van de straat, of de wijk. En dat is juist zo, omdat het noemen van een woonwagen of woonwagenkamp wijst op de beschermde discriminatiegrond ras. Benoemen dat een inval is gedaan in een woonwagenkamp aan [REDACTED] en in een woonwagen in [REDACTED] is daarom niet vergelijkbaar met berichtgeving van het OM dat er een inval is gedaan in een garagebedrijf in Wormerveer (o.a. vanwege verdenking van helling van auto-onderdelen), dat in een loods aan de Oostkern in Kootstertille een drugsclub is aangetroffen, of dat een inval is gedaan bij een opgerolde ondergrondse hennepkwekerij aan de Schietbaanweg in Emmen. Geen van die locaties zegt iets over het ras van de verdachten.”³³

Helaas blijft het OM bij diens standpunt over de functionaliteit en proportionaliteit van het bericht en besluit het OM het bericht niet aan te passen.³⁴

Dat verrast de Stichting niet. Zo lang het OM van mening is dat “De uitingen in het persbericht (...) geen betrekking [hebben] op een groep mensen die zich kenmerkt door de discriminatiegrond ‘ras’”,³⁵ zal het OM menen dat de berichtgeving niet leidt tot de stigmatisering van bepaalde bevolkingsgroepen. Een woonwagenkamp, of een woonwagen is dan in de ogen van het OM slechts een ‘locatie’.

De Stichting bestrijdt die standpunten (zie ook klachtonderdeel I). Een woonwagen is een kenmerk aan de hand waarvan woonwagenbewoners als groep worden geïdentificeerd. Het benoemen dat er een inval plaatsvond in een woonwagen(kamp) suggereert daarom het ras van de verdachte. Het suggereren van het ras van de verdachten is noch functioneel, noch proportioneel, noch noodzakelijk voor het informeren van het publiek over de manier waarop uitvoering wordt gegeven aan taken

³⁰ Bijlage 2, p. 2.

³¹ Bijlage 2, p. 1.

³² Bijlage 2, p. 3.

³³ Bijlage 3, p. 3.

³⁴ Bijlage 4.

³⁵ Bijlage 2, p. 3.

van het OM. Het benoemen van de straat of wijk had daartoe volstaan. Het OM dient het bericht dan ook aan te passen.

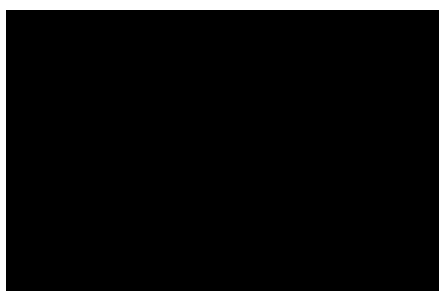
III. Conclusie

De uitleg door het OM van het discriminatieverbod is onjuist. Woonwagenbewoners vallen onder discriminatiegrond 'ras' en moeten beschermd worden tegen rassendiscriminatie en stigmatisering. Juist ook door het OM, vanwege diens publieke functie.

Het benoemen van een woonwagen en het woonwagenkamp in het bestreden bericht heeft geen toegevoegde waarde en suggereert het ras van de verdachten en is daarmee stigmatiserend voor woonwagenbewoners. Dat is onbehoorlijk en disproportioneel. Het OM dient het bericht om die reden aan te passen.

De Stichting verzoekt u deze klacht in behandeling te nemen en de klacht gegrond te verklaren.

Hoogachtend,

mr. M.B. Hendrickx

Advocaat

Inventaris bijlagen

1. Brief Stichting, d.d. 13 februari 2024.
2. Reactie OM, d.d. 4 juni 2024.
3. Brief Stichting, d.d.3 juli 2024
4. Reactie OM, d.d. 23 juli 2024
5. Nieuwsbericht website OM, [REDACTED]
[REDACTED]

Bijlage 1

Contact

T +31(0)20 261 0191
M contact@pilp.nu
W pilp.nu

Registratie

KvK 88508536
RSIN 864659246

Contactpersoon

mr. M. B. Hendrickx

Geadresseerde

Parket Generaal
Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag

Datum

13 februari 2024

Onderwerp

Stigmatisering door
berichtgeving OM

Onze referentie

006C

Uw referentie

-

Geachte heer prof. dr. mr. Otte,

Namens Stichting Sinti, Roma en Reizigers ("Stichting"), gevestigd te Den Haag, die ik als advocaat vertegenwoordig, benader ik u naar aanleiding van het nieuwsbericht van [REDACTED] op de website van het OM van [REDACTED].¹

De Stichting maakt zich ernstige zorgen over het onnodig benoemen van aan de etniciteit van woonwagenvolgers gerelateerde kenmerken in de berichtgeving van het OM. Dat is stigmatiserend en werkt discriminatie in de hand.

Woonwagencultuur, discriminatie en vooroordelen over criminaliteit Roma, Sinti en Reizigers (hierna '**woonwagenvolgers**') ondervinden in Nederland en in Europa discriminatie, segregatie en uitsluiting. Zij zijn door de tijd heen veelvuldig geassocieerd met armoede en criminaliteit.² Volgens de Europese Commissie inzake Racisme en Intolerantie ("**ECRI**") heeft de Nederlandse overheid vaak een negatieve houding bij deze bevolkingsgroep en richt Nederlands beleid zich voornamelijk op veiligheidsmaatregelen en onvoldoende op het tegengaan van de marginalisatie en discriminatie die deze gemeenschappen ondervinden.³

Woonwagenvolgers vormen volgens het College voor de Rechten van de Mens een bevolkingsgroep die onder juridische begrip ras valt en als zodanig beschermd moeten worden tegen discriminatie.⁴ Woonwagenvolging is volgens het College voor de Rechten van de Mens een essentieel onderdeel van de woonwagencultuur.⁵

Etniciteit onnodig gesuggereerd in OM-nieuwsbericht

In het nieuwsbericht getiteld '[REDACTED]', op de website van het OM wordt tweemaal het woonwagenkamp aan [REDACTED] te [REDACTED] genoemd:

"Uit chatberichten blijkt dat een groep verdachten zich vanuit een woonwagenkamp aan [REDACTED] in [REDACTED] bezighoudt met de handel in drugs en witwassen." (...)

¹ Zie: <https://www.om.nl> [REDACTED]

² M. van Bochove & J. Burgers, 'Disciplining the Drifter – The Domestication of Travellers in the Netherlands', British Journal of Criminology 2010, afl. 50, p. 206-221, p. 210

³ Rapport van de ECRI (goedgekeurd op 20 juni 2013), Report on the Netherlands (Fourth Monitoring Cycle), CRI(2013)39 (ECRI-rapport 2013), par. 163-165.

⁴ Zie onder meer College voor de Rechten van de Mens 19 december 2014, Oordeel 2014-165 (gemeente Oss) par. 3.6-3.7; en 28 mei 2015, Oordeel 2015-61 (gemeente Vlaardingen) par. 3.4-3.5.

⁵ College voor de Rechten van de Mens gemeente Vlaardingen, par. 3.10 en 3.12 en gemeente Oss, par. 3.13-3.161.

“Op [redacted] doet het arrestatieteam van de politie een inval op het kamp aan [redacted], een woonwagen in [redacted] en een huis in [redacted].”⁶

Volgens de Stichting draagt het noemen van het woonwagenkamp aan [redacted] bij aan de stigmatisering van woonwagenbewoners in het algemeen, en meer in het bijzonder van de bewoners van het kamp aan [redacted]. Het benoemen van het woonwagenkamp draagt bij aan het onterechte vooroordeel dat alle woonwagenbewoners criminelen zijn.

Het OM zou, gezien de beschermde status van woonwagenbewoners, zeer zorgvuldig moeten overwegen of het noodzakelijk en functioneel is in relatie tot de tegen de verdachten gerichte verdenking om (een deel van) de omgeving te benoemen waar de criminele activiteit plaatsvond. Bekend maken dat de handel vanuit een woonwagenkamp plaatsvond en dat er op het kamp een inval is gedaan, duidt erop dat de verdachten woonwagenbewoners zijn. Indirect wordt daarmee verwezen naar hun ras of etniciteit.

Het onnodig noemen van een woonwagen(kamp) is vergelijkbaar met het onnodig benoemen dat een verdachte een keppeltje of een hoofddoek draagt, waardoor de religie van een verdachte bekend wordt. Of met het onnodig benoemen dat een verdachte lid is van de Turks Culturele Vereniging, waardoor diens etniciteit bekend wordt. Door het noemen van een dergelijk kenmerk, wordt een causaliteit gesuggereerd tussen de criminele activiteit en dat kenmerk, terwijl die causaliteit in zijn algemeenheid niet bestaat. Daarom zou het beter, zuiverder en minder stigmatiserend zijn om de onnodige verwijzingen naar woonwagens en het kamp in de berichtgeving weg te laten.

De Stichting ziet ook niet in waarom het relevant zou zijn om te benoemen dat vanuit een woonwagenkamp werd geopereerd en zelfs die woonwagenlocatie bij naam te noemen. Dit is volgens de Stichting niet noodzakelijk en functioneel in relatie tot de verdenking. Het geeft ook geen beter begrip van de feiten en omstandigheden waarover is bericht.⁷ Er had ook volstaan kunnen worden met het noemen van de straat, of de wijk. Door het noemen van het kamp wordt het ras (woonwagenbewoner) van de verdachten gesuggereerd, wat stigmatiserend werkt.

Ook het benoemen dat er een inval is gedaan bij het woonwagenkamp aan [redacted] en een woonwagen in [redacted] werkt stigmatisering in de hand. Dat er tegelijkertijd ook wordt genoemd dat er een inval is gedaan in een woning in [redacted] doet aan het voorgaande niet af. Immers, een woning zegt niets over het ras van de bewoners. Het stadsdeel [redacted] kent bovendien met 18840 inwoners een enorme diversiteit aan mensen.

Het OM heeft de juridische plicht om de woonwagengemeenschap niet te stigmatiseren. Gezien de vooroordelen over woonwagenbewoners en criminaliteit en de discriminatie die zij – ook vanuit de overheid – ervaren, is het extra pijnlijk als het OM onnodig (kenmerken van) het ras of de etniciteit van een verdachte benoemt. Of als het OM alle niet-verdachte medebewoners van een woonwagenkamp in haar berichtgeving betreft. Dat is stigmatiserend, niet noodzakelijk en niet proportioneel.

⁶ Zie: <https://www.om.nl> [redacted]

⁷ Vgl. [Leidraad versie 2021](#). Raad voor de Journalistiek: “In publicaties worden de etnische afkomst, nationaliteit, ras, religie en seksuele geaardheid van groepen en personen alleen dan vermeld wanneer dit nodig wordt geacht voor een goed begrip van de feiten en omstandigheden waarover wordt bericht.”

De woordkeuze in de berichtgeving van het OM wordt bovendien overgenomen door de media. Zo kopt het AD “

⁸ en

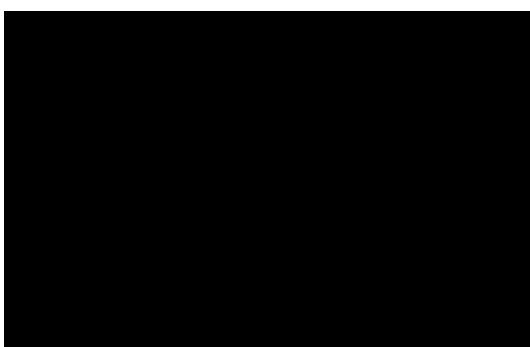
”⁹.

Dergelijke berichten, die voortkomen uit de initiële woordkeuze van het OM, versterken de stigmatisering en discriminatie van woonwagenbewoners nog meer.

Conclusie

De Stichting verzoekt het OM daarom het voornoemde nieuwsbericht aan te passen en het ras van woonwagenbewoners niet langer onnodig (indirect) te benoemen of te suggereren in de berichtgeving over strafzaken en strafrechtelijk onderzoek. De Stichting ontvangt graag uw antwoord op dit verzoek. Voor vragen en/of overleg ben ik beschikbaar en kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Hoogachtend,

mr. M.B. Hendrickx

Advocaat

⁸ Zie: <https://www.ad.nl>

⁹ Zie: <https://www.ad.nl>

Bijlage 2

OPENBAAR MINISTERIE

Parket-Generaal

Postbus 20305, 2500 EH Den Haag

Stichting Pilp
T.a.v. mr. M.B. Hendrickx
Keizersgracht 177
1016 DR AMSTERDAM

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
T +31 88 699 11 00
www.om.nl

Datum 4 juni 2024
Onderdeel Bestuurlijke en Juridische Zaken
Ons kenmerk PaG/BJZ/59114
Contactpersoon n [REDACTED]
Doorkiesnummer(s) [REDACTED]
Uw kenmerk 006C
Bijlage(n) --
Onderwerp uw brief d.d. 13 februari 2024 mbt berichtgeving OM

Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden.

Geachte mr. Hendrickx,

In vervolg op mijn brief d.d. 28 maart jl. bericht ik u – met excuses voor de vertraging – als volgt.

In uw brief verzoekt u het Openbaar Ministerie (hierna: OM) – kort gezegd – om het op [REDACTED] uitgebrachte persbericht aan te passen, in die zin dat het ras van woonwagenbewoners niet langer (onnodig) benoemd of gesuggereerd wordt in de berichtgeving over strafzaken en strafrechtelijk onderzoek.

Hieronder reageer ik op uw verzoek.

Het OM baseert zich bij het uitbrengen van persberichten op de aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging¹. In deze aanwijzing staat – voor zover in het kader van uw brief relevant – onder meer opgenomen dat het OM en de opsporingsinstanties actief en gericht voorlichting geven over de aanpak en preventie van criminaliteit en over de strafrechtspleging. Hiermee informeert het OM de samenleving over de manier waarop uitvoering wordt gegeven aan taken in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en legt het OM daarover publiekelijk verantwoording af. In het algemeen geldt dat het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de verdachte en dat van de

¹ Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2020A004)

onschuldpresumptie met name relatief zwaarder weegt zolang nog geen vervolgingsbeslissing is genomen.

Uitgangspunt is dat niet meer informatie wordt verstrekt dan noodzakelijk is voor het verwezenlijken van het belang dat is gediend met openbaarmaking. Daarbij toets het OM in alle gevallen zorgvuldig dat de berichtgeving niet leidt tot stigmatisering van bepaalde bevolkingsgroepen.

Het persbericht d.d. [REDACTED] is door het OM uitgebracht naar aanleiding van de (openbare) terechtzitting die plaatsvond bij de rechtbank Den Haag. De strafzaak bevond zich met andere woorden in een vergevorderd stadium. Tijdens de openbare behandeling van de zitting is veel informatie gewisseld, die ziet op de verdenking tegen verdachten en het verloop van het onderzoek. In het door het OM uitgebrachte persbericht is – naast vele andere zaken – opgenomen dat uit chatberichten blijkt dat een groep verdachten zich (in familieverband) vanuit een woonwagenkamp aan [REDACTED] in [REDACTED] bezighoudt met de handel in drugs en witwassen. Tevens worden drie locaties benoemd (en dus niet alleen een woonwagen(kamp)) waar het arrestatieteam van de politie op [REDACTED] invallen heeft gedaan. Op die locaties zijn grote contante geldbedragen, een vuurwapen, een goudsmelterij en andere (luze) goederen, die afkomstig zouden zijn uit criminele verdiensten, in beslag genomen, aldus het persbericht. Deze inval, met inzet van het arrestatieteam, is – zo ik aanneem – niet onopgemerkt gebleven bij het publiek en de media en heeft met andere woorden flinke maatschappelijke impact gehad. Met het uitbrengen van het persbericht, waaronder het weergeven van de locaties waar de invallen hebben plaatsgevonden, heeft het OM (achteraf) publiekelijk verantwoording afgelegd over de aanpak van criminaliteit en wat zich op die bewuste datum op die bewuste locaties heeft afgespeeld. Navraag bij het arrondissementsparket Den Haag leert dat men in dit geval het benoemen van de locaties proportioneel en functioneel heeft geacht met het oog op het op transparante wijze voorlichting geven aan het publiek over het optreden van de opsporingsdiensten en het OM (ter plaatse).

Daarmee is het OM binnen de kaders van de eigen aanwijzing gebleven. Uw verzoek om tot aanpassing van het persbericht over te gaan, wijs ik om die reden af.

Los van het voorgaande deel ik uw mening, dat het OM met deze berichtgeving op indirecte wijze de etniciteit of het ras van de verdachten benoemt, niet. Het OM baseert zich bij de beoordeling of sprake is van een groep mensen wegens hun ras op de discriminatieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht. De term woonwagenbewoners valt niet onder de beschermende werking van het begrip ras, als bedoeld in de artikelen 137c (en verder) van het Wetboek van Strafrecht. Met het benoemen van een locatie, zoals een woonwagenkamp of een woonwagen, wordt op geen enkele wijze iets gezegd over het ras van de

verdachten, als bedoeld in de zin van de discriminatieartikelen. De uitingen in het persbericht hebben – met andere woorden – geen betrekking op een groep mensen die zich kenmerkt door de discriminatiegrond 'ras'.

Ondanks dat ik van oordeel ben dat in dit geval geen sprake is geweest van het onnodig benoemen van de betreffende locaties en dat uw brief mij geen aanleiding geeft om het persbericht hierop aan te passen, heeft uw brief mij wel aanleiding gegeven om bij de afdeling persvoorlichting van het OM opnieuw onder de aandacht te brengen dat altijd zorgvuldig wordt bekeken of het benoemen van een bepaalde locatie noodzakelijk is voor het verwezenlijken van het belang dat is gediend met openbaarmaking. Dit heb ik gedaan aan de hand van het voorbeeld uit uw brief.

Ik wil u tot slot dan ook danken voor het signaal dat u met uw brief heeft afgegeven.

Hoogachtend,

het College van procureurs-generaal,
namens deze,
het Hoofd Bestuurlijke en Juridische zaken,
namens deze,

Bijlage 3

Geadresseerde

College van procureurs-
generaal
Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag

Datum

3 juli 2024

Onderwerp

Stigmatisering door
berichtgeving OM

Onze referentie

006C

Uw referentie

PaG/BJZ/59114

Stichting PILP

Keizersgracht 177
1016 DR Amsterdam
Nederland

Contact

T +31(0)20 261 0191
M contact@pilp.nu
W pilp.nu

Registratie

KvK 88508536
RSIN 864659246

Contactpersoon

mr. M. B. Hendrickx

Geacht College van procureurs-generaal,

Op 4 juni 2024 heeft u gereageerd op de brief, d.d. 28 maart 2024, van Stichting Sinti, Roma en Reizigers ("**Stichting**") naar aanleiding van het nieuwsbericht [REDACTED] op de website van het Openbaar Ministerie ("**OM**") van [REDACTED].¹

In uw brief wijst u het verzoek van de Stichting af om het genoemde persbericht aan te passen. Aan die beslissing ligt ten grondslag dat het OM volgens u met de berichtgeving binnen de kaders is gebleven van de aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging ("**Aanwijzing**"). Ook overweegt u dat het OM niet indirect discrimineert, omdat de term woonwagenbewoners volgens u niet onder de beschermende werking van het begrip ras, als bedoeld in de artikelen 137c (en verder) van het Wetboek van Strafrecht zou vallen.

In het hiernavolgende zet ik uiteen waarom uw uitleg van het begrip ras in het Wetboek fundamentele verkeerd en te beperkt is. Daarna zal ik aanstippen waarom het OM *niet* binnen de kaders van de Aanwijzing is gebleven.

Juridisch kader is ruimer dan enkel het Wetboek van Strafrecht

U schrijft dat het OM zich bij de beoordeling of sprake is van een groep mensen wegens hun ras baseert op de discriminatieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht. Alhoewel het Wetboek van Strafrecht voor het OM leidend is waar het gaat om de beoordeling van strafbare discriminatie, dient het volgens de Stichting niet als limitatief juridisch kader te worden beschouwd bij de beoordeling of er sprake is van discriminatie in bijvoorbeeld nieuwsberichten. Het discriminatieverbod is immers niet alleen vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht maar ook in de Nederlandse Grondwet, gelijkebehandelingswetgeving en in internationale verdragen. Het Wetboek van Strafrecht dus niet het enige toepasselijke juridisch kader.

'Woonwagenbewoner' valt onder begrip 'ras'

U schrijft dat de term 'woonwagenbewoner' niet onder de beschermende werking valt van het begrip 'ras', als bedoeld in de artikelen 137c (en verder) uit het Wetboek van Strafrecht. Dat is onjuist. Die artikelen in het Wetboek van Strafrecht moeten namelijk overeenkomstig het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie ("**IVUR**") worden uitgelegd. Dit volgt, onder andere, uit de overwegingen van het Gerechtshof Den Haag over de uitleg van het begrip 'ras' in het Wetboek van Strafrecht:

¹Zie: <https://www.om.nl/> [REDACTED]

“De huidige artikelen 137c en 137d Sr zijn ingevoerd bij Wet van 18 februari 1971 (Stb. 1971, 96) ter uitvoering van het Internationaal Verdrag van New York van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (hierna: IVUR). In het ontwerp van die wet wordt ‘ras’ niet nader omschreven, maar uit de Memorie van Toelichting blijkt dat dit begrip moet worden uitgelegd naar de kennelijke strekking van artikel 1, eerste lid, van het IVUR. In dat artikel worden naast ‘ras’ ook genoemd huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming. De in het Nederlands strafrecht geïmplementeerde bepalingen beogen geen wetenschappelijke definitie te geven van ‘ras’, maar laten het aan de rechter over om dat begrip op voornoemde grondslag nader in te vullen. De jurisprudentie die na de invoering van de artikelen 137c en 137d Sr is ontwikkeld maakt duidelijk dat bij de uitleg van deze artikelen het wetenschappelijke begrip ‘ras’ in biologisch-genetische zin geen rol van betekenis speelt. De ruime uitleg van het begrip ‘ras’, zoals die naar voren komt uit de Memorie van Toelichting, onder verwijzing naar artikel 1 van het IVUR, wordt in de jurisprudentie gevolgd. Daarmee valt naast ras derhalve ook huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstemming onder het begrip ‘ras’ als bedoeld in de artikelen 137c en 137d Sr. Dat kan dus ruimer zijn dan wat in het normale spraakgebruik onder ‘ras’ wordt verstaan.”²

De Hoge Raad bekrachtigt dat de wetsartikelen uit het Wetboek van Strafrecht overeenkomstig de strekking van het IVUR moeten worden uitgelegd.³ Het College voor de Rechten van de Mens (“**College**”) legt het begrip ‘ras’ uit overeenkomstig het IVUR.⁴ Woonwagenbewoners vormen volgens het College een bevolkingsgroep die onder het juridische begrip ras valt en als zodanig beschermd moeten worden tegen discriminatie.⁵ Woonwagenbewoning is volgens het College een essentieel onderdeel van de woonwagencultuur.⁶ Ook uit de civiele rechtspraak volgt dat woonwagenbewoners (reizigers, Sinti en Roma), die zich van generatie op generatie als zodanig manifesteren en die zich beschouwen als een bevolkingsgroep met een van andere bevolkingsgroepen te onderscheiden cultuur, onder het begrip ‘ras’ vallen.⁷

Het OM dient artikelen 137c (en verder) uit het Wetboek van Strafrecht dan ook volgens het IVUR en in lijn met de oordelen van het College te interpreteren. Dat betekent dat het benoemen van een locatie, zoals een woonwagenkamp of een woonwagen, wel degelijk indirect iets zegt over het ras van de verdachte als bedoeld in de zin van de discriminatieartikelen. Het suggereren van het ras van een verdachte werkt stigmatiserend en is onbehoorlijk.

OM is niet binnen kaders Aanwijzing gebleven

U overweegt dat het OM binnen de kaders van de Aanwijzing is gebleven, omdat het OM met het uitbrengen van het persbericht (achteraf) publiekelijk verantwoording heeft afgelegd over de aanpak van criminaliteit en wat zich op die bewuste datum op die bewuste locaties heeft afgespeeld. Het benoemen van de locaties is door het OM proportioneel en functioneel geacht met het oog op het op transparante wijze

² Gerechtshof Den Haag, 4 september 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1606, r.o. 8.3, onder verwijzing naar o.a. : Kamerstukken II 1967-1968, 9724, nr. 3, p. 4-6; Handelingen p. 4349 (Stb. 1971, 96); Hoge Raad 14 maart 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC3487, NJ 1990, 29, Hoge Raad 1 mei 1990, ECLI:NL:HR:1990:AB7604, NJ 1991, 75, Hoge Raad 29 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:510, Hoge Raad 13 juni 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA6191 en Hoge Raad 14 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:638.

³ Hoge Raad, 6 juli 2021, ECLI:NL:HR:2021:1036, r.o. 3.5.

⁴ Zie bijvoorbeeld College voor de Rechten van de Mens 19 december 2014, 2014/167 (Gemeente Oss).

⁵ Zie onder meer College voor de Rechten van de Mens 19 december 2014, Oordeel 2014-165 (gemeente Oss) par. 3.6-3.7; en 28 mei 2015, Oordeel 2015-61 (gemeente Vlaardingen) par. 3.4-3.5.

⁶ College voor de Rechten van de Mens gemeente Vlaardingen, par. 3.10 en 3.12 en gemeente Oss, par. 3.13-3.161.

⁷ Zie o.a. Rechtbank Den Haag, 29 mei 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:7830, r.o. 4.1; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 11 juni 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1892.

voorlichting geven aan het publiek over het optreden van de opsporingsdiensten en het OM (ter plaatse). De Stichting kan zich hier om twee redenen niet mee verenigen.

Ten eerste staat in de Aanwijzing dat bij informatie met betrekking tot ras van de verdachte sprake is van bijzondere persoonsgegevens in de zin van artikel 9 van de AVG en de Uitvoeringswet AVG. Dergelijke informatie mag uitsluitend openbaar gemaakt worden als de betrokkene daar uitdrukkelijke toestemming voor heeft gegeven of als de persoonsgegevens kennelijk al door betrokkene openbaar zijn gemaakt.⁸ Bekend maken dat de handel vanuit een woonwagenkamp plaatsvond en dat er op het kamp een inval is gedaan, duidt erop dat de verdachten woonwagenbewoners zijn. Indirect wordt daarmee verwezen naar hun ras. Informatie met betrekking tot het ras van de verdachte – het zijn van woonwagenbewoner – mag alleen met diens toestemming worden geopenbaard. De Stichting betwijfelt dat daar bij het persbericht sprake van is geweest.

Ten tweede is het niet noodzakelijk voor de informatievoorziening en het geven van voorlichting over het optreden van de opsporingsdiensten en het OM om het woonwagenkamp of de woonwagen te benoemen. Voor dat doel volstaat het noemen van de straat, of de wijk. En dat is juist zo, omdat het noemen van een woonwagen of woonwagenkamp wijst op de beschermde discriminatiegrond ras. Benoemen dat een inval is gedaan in een woonwagenkamp aan [REDACTED] en in een woonwagen in [REDACTED] is daarom niet vergelijkbaar met berichtgeving van het OM dat er een inval is gedaan in een garagebedrijf in Wormerveer (o.a. vanwege verdenking van heling van auto-onderdelen),⁹ dat in een loods aan de Oostkern in Kootstertille een drugslab is aangetroffen,¹⁰ of dat een inval is gedaan bij een opgerolde ondergrondse hennepkwekerij aan de Schietbaanweg in Emmen.¹¹ Geen van die locaties zegt iets over het ras van de verdachten.

Volgens de Stichting kan het OM voor de informatievoorziening en het geven van voorlichting volstaan met benoemen dat een groep verdachten zich (in familieverband) vanuit [REDACTED] in Den Haag bezighoudt met de handel in drugs en witwassen.

Conclusie

De Stichting verzoekt het OM om het eerder ingenomen standpunt te herzien en om te erkennen dat woonwagenbewoners onder de discriminatiegrond 'ras' vallen. De Stichting vraagt u opnieuw het voornoemde nieuwsbericht aan te passen en het ras van woonwagenbewoners niet langer onnodig (indirect) te benoemen of te suggereren in de berichtgeving over strafzaken en strafrechtelijk onderzoek.

Graag stel ik u ook ervan op de hoogte dat de Stichting overweegt om, indien het OM geen afstand doet van het eerder ingenomen standpunt – dat woonwagenbewoners als bevolkingsgroep niet onder de discriminatiegrond ras zouden vallen – dit ter attentie van het College en/of de Nationale ombudsman te brengen.

Hoogachtend, [REDACTED]

mr. M.B. Hendrickx

Advocaat

⁸ Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging (2020A004), 2.3.1.

⁹ Zie: <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2017/06/16/miljoenen-gevonden-bij-inval-garage>

¹⁰ Zie: <https://www.om.nl/actueel/agenda-strafzittingen/2020/11/9/drugslab-kootstertille>

¹¹ Zie: <https://www.om.nl/actueel/agenda-strafzittingen/2021/12/9/ondergrondse-hennepkwekerij-emmen>

Bijlage 4

OPENBAAR MINISTERIE

Parket-Generaal

Postbus 20305, 2500 EH Den Haag

Stichting PILP
mr. M.B. Hendrickx
Keizersgracht 177
1016 DR AMSTERDAM

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
T +31 88 699 11 00
www.om.nl

Datum 23 juli 2024
Onderdeel Bestuurlijke en Juridische Zaken
Ons kenmerk PaG/BJZ/28965/59295
Contactpersoon mr. [REDACTED]
Doorkiesnummer(s) [REDACTED]
Uw kenmerk 006C
Onderwerp uw brief d.d. 3 juli 2024

Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden.

Geachte mr. Hendrickx,

Uw brief d.d. 3 juli 2024 heb ik op 4 juli jl. in goede orde ontvangen. In vervolg op mijn brief van 4 juni 2024 en in reactie op uw meest recente brief bericht ik u als volgt.

In uw brief herhaalt u uw verzoek aan het Openbaar Ministerie (hierna: OM) om het [REDACTED] uitgebrachte persbericht aan te passen, in die zin dat het ras van woonwagenbewoners niet langer (onnodig) benoemd of gesuggereerd wordt in de berichtgeving over strafzaken en strafrechtelijk onderzoek. Daarnaast verzoekt u het OM, om te erkennen dat woonwagenbewoners onder de discriminatiegrond 'ras' vallen.

Uw brief geeft mij geen aanleiding om de eerder ingenomen standpunten te herzien. Hieronder licht ik toe wat daarvoor de reden is.

Ik blijf van oordeel dat het OM, met het uitbrengen van het persbericht d.d. [REDACTED], binnen de kaders van de Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging is gebleven.

Zoals ik u eerder schreef, heeft het arrondissementsparket Den Haag mij laten weten dat men in dit geval het benoemen van de locaties proportioneel en functioneel heeft geacht met het oog op het op transparante wijze voorlichting geven aan het publiek over het optreden van de opsporingsdiensten en het OM ter

plaats. Zonder in herhaling te willen vallen van hetgeen ik u bij brief van 4 juni jl. heb laten weten, zie ik in de door u aangevoerde argumenten geen reden om alsnog aan te nemen dat het OM met de berichtgeving de grenzen van de grenzen van de aanwijzing heeft overschreden. Ik ben van oordeel dat het OM binnen de kaders van de aanwijzing is gebleven en wijs uw verzoek om tot aanpassing van het persbericht over te gaan af.

Tot slot nog een aantal opmerkingen over het juridisch kader waarbinnen het OM opereert. Ik ben met u van oordeel dat het Wetboek van Strafrecht voor het OM niet als limitatief juridisch kader kan worden beschouwd. Ook het OM dient zich te houden aan normen als neergelegd in onder meer internationaal recht, de Algemene wet gelijke behandeling en de Grondwet. Het verbod op discriminatie in artikel 1 van de Grondwet, de internationale verdragen en het EU-recht bevat echter geen verbodsbepalingen waaraan het OM en de strafrechter direct kunnen toetsen.

Het OM baseert zich voor de uitleg van het begrip 'ras' als bedoeld in artikel 137c (en verder) Wetboek van Strafrecht op het IVUR, nu de wetgever voor uitleg van de term 'ras' in de tekst van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht aansluiting heeft gezocht bij de uitleg in het IVUR-verdrag. Uit de Memorie van Toelichting bij de ratificatie van het IVUR volgt dat aan het begrip ras een ruime omschrijving dient te worden gegeven. Derhalve deel ik uw oordeel dat onder 'ras' in elk geval wordt verstaan huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming.

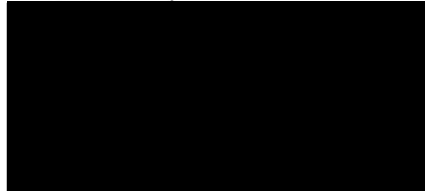
Ik deel uw oordeel niet dat voorgaande ertoe heeft te leiden, dat ook bij 'woonwagenbewoners' er sprake is van zodanige gemeenschappelijke kenmerken als huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming dat zij daarom tot een bepaald ras gerekend zouden kunnen worden. Ik merk daarbij op dat het aantal woonwagenbewoners in Nederland een veelvoud is van het aantal Roma en Sinti. Wat betreft uw verwijzing naar de oordelen van het College voor de Rechten van de Mens, wijs ik u erop dat dit niet-bindende oordelen betreffen, waarbij het College toetst aan gelijke behandelingswetgeving. Wat betreft uw verwijzing naar de uitspraak van de (civiele) rechtbank Den Haag (ECLI:NL:RBDH: 2024:7830) wijs ik u erop dat deze uitspraak geen expliciete uitleg van het begrip 'ras' als bedoeld in het IVUR bevat; de rechtbank baseert zich in die uitspraak op het begrip 'ras' in de Grondwet en gaat daar niet dieper op in, omdat tussen partijen niet in geschil is, dat Sinti, Roma en woonwagenbewoners, die zich van generatie op generatie als zodanig manifesteren en die zich beschouwen als een bevolkingsgroep met een van andere bevolkingsgroepen te onderscheiden cultuur, onder het begrip "ras" vallen.

Concluderend wijs ik uw verzoek om tot aanpassing van het persbericht over te gaan en om te erkennen dat woonwagenbewoners onder de discriminatiegrond 'ras' vallen af.

Ik vertrouw erop u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

het College van procureurs-generaal,
namens het College,
het Hoofd Bestuurlijke en Juridische Zaken,
voor deze,

Bijlage 5

Nieuwsbericht | [REDACTED] | 16:54

“Onderzoek [REDACTED]’ gaat over [REDACTED]’, maar dan niet de gebruikelijke familieaangelegenheden. Het gaat om hele bijzondere familieaangelegenheden waar voor miljoenen contant geld ontvangen werd, goudbaren gesmolten werden en men communiceerde met PGP-telefoons”, zo begint de officier van justitie vandaag haar requisitoir. Voor de rechtbank in Den Haag staan vier mannen terecht die verdacht worden van de grootschalige handel in drugs en witwassen. Samen zouden zij een criminele organisatie hebben gevormd.

De groep komt in beeld nadat de servers van versleutelde berichtendienst Sky ECC door de politie worden gekraakt. Uit chatberichten blijkt dat een groep verdachten zich vanuit een woonwagenkamp aan [REDACTED] in [REDACTED] bezighoudt met de handel in drugs en witwassen. Deze informatie vormt in de zomer van [REDACTED] de start van een strafrechtelijk onderzoek.

[Vergroot afbeelding](#) [Vergroot afbeelding](#)

Familie

“Het onderzoek schetst het beeld van twee broers die aan het hoofd staan van het familiebedrijf dat handelt in cocaïne en methamfetamine en het daarmee verdiende geld witwast en crimineel geld van andere witwast. En ondertussen ‘eet’ de hele familie mee van de dikke winsten en leiden een luxueus leven”, aldus de officier van justitie.

Het Openbaar Ministerie krijgt dankzij de hack een unieke inkijk in het reilen en zeilen van de organisatie in de periode medio [REDACTED] tot maart [REDACTED]. Zo wordt duidelijk hoe de organisatie ladingen cocaïne verscheept en daarmee enorme bedragen binnenhaalt. In de berichten wordt gesproken over internationale transporten. Zo hebben ze het over een transport van onder meer 1500 kilo drugs en over het tellen van ruim 1,5 miljoen euro.

Op [REDACTED] doet het arrestatieteam van de politie een inval op het kamp aan [REDACTED], een woonwagen in [REDACTED] en een huis in [REDACTED]. Daarbij worden verschillende grote contante geldbedragen, een vuurwapen, een goudsmelterij en andere goederen waaronder boten, luxe auto's en onroerend goed, die afkomstig zouden zijn uit criminele verdiensten in beslag genomen.

Rolverdeling

Volgens het Openbaar Ministerie is er binnen het crimineel samenwerkingsverband sprake van een duidelijke rolverdeling. De broers houden zich met name bezig met de handel in drugs en de zonen houden zich bezig met de opbrengsten van deze handel. Zo wordt het contante geld dat de familie verdient door onder meer de zonen omgezet in goud. Het goud zou weer getransporteerd worden naar het buitenland, waar het verder witgewassen wordt en geherinvesteerd in de aankoop van vastgoed, auto's en diverse luxe goederen. Naast de zonen speelt ook de opa van de familie een rol. Weliswaar een kleinere rol dan de rest van het gezelschap. Zo zou hij betrokken zijn bij het tellen en vervoeren van het geld en had hij een vuurwapen en verdovende middelen voor handen.

Volgens de officier van justitie vliegen de miljoenen euro's bij het lezen van het witwasdossier je om de oren. In negen maanden tijd zet een van de broers zo'n [REDACTED] euro om. Maar het witwassen doen ze niet alleen met hun eigen geld, volgens het Openbaar Ministerie doen ze dat ook voor anderen. "Uit de Skychats zijn diverse "moneydrops" zichtbaar geworden: contant geld van anderen, afkomstig van een misdrijf, dat in ontvangst wordt genomen door het crimineel samenwerkingsverband", aldus de officier van justitie.

Eis

"Verdachten hebben enorme hoeveelheden drugsgeld uit de onderwereld ingebracht in de bovenwereld, mede om de volgende generatie van het criminele samenwerkingsverband op papier legale activiteiten te laten ontwikkelen. Dat soort handelen veroorzaakt maatschappelijke onrust en brengt financieel nadeel toe aan de economie. Het is daarmee een directe bedreiging voor de samenleving."

Het openbaar ministerie eist dan ook langdurige gevangenisstraffen. Zo hoort een van de broers 14 jaar gevangenisstraf tegen zich eisen. Legt het Openbaar Ministerie voor de zoons een eis van acht jaar neer en hoort de opa viereneenhalf jaar gevangenisstraf tegen zich eisen.